

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

245

Ekonomia

pod redakcją
Jerzego Sokołowskiego
Magdaleny Rękas
Grażyny Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Tomasz Bernat, Waclaw Jarmolowicz, Elzbieta Kryńska,
Andrzej Miszczuk, Marzanna Poniatowicz, Stanislaw Swadzba,
Grazyna Wolska, Urszula Zagora-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska, Dorota Pitulec

Redakcja techniczna: Barbara Lopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-205-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Ocena stanu kapitału intelektualnego przedsiębiorstw Podkarpacia na podstawie wyników badań empirycznych.....	13
Jan Borowiec: Wahania cykliczne a zmiany realnego efektywnego kursu walutowego w strefie euro.....	23
Katarzyna Czech: Ewolucja realizacji zrównoważonego rozwoju w Polsce	34
Karolina Drela: Utrata pracy w XXI wieku.....	44
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Kontrowersje wokół metod pomiaru stabilności wzrostu gospodarczego.....	55
Malgorzata Gasz: Działania stabilizujące gospodarkę Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansów publicznych.....	65
Łukasz Goczek: Porównanie skuteczności polityki fiskalnej i monetarnej na panelowej próbie wektorowo-autoregresyjnej.....	77
Alina Gorczyńska, Danuta Szwajca: Dekoniunktura gospodarcza a restrukturyzacja naprawcza przedsiębiorstwa.....	88
Beata Guziejewska: Kredyty zagrożone i rezerwy celowe na tle ogólnej sytuacji w sektorze bankowym w latach 2008-2010.....	98
Anna Horodecka: Rola prądów filozoficznych w kształtowaniu metodologii nauk ekonomicznych.....	110
Robert Huterski: Wybrane aspekty quasi-fiskalnej działalności Systemu Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych.....	120
Marcin Idzik: Zastosowanie gradacyjnego modelu w analizie zaufania do banków i innych instytucji finansowych w Polsce.....	129
Michał Jurek: Koncepcje monetarne D.H. Robertsona i ich wykorzystanie do analizy ilościowej i dochodowej teorii pieniądza.....	139
Tomasz Kacprzak: Bezpieczeństwo pracy a bezpieczeństwo zatrudnienia w Polsce w kontekście <i>flexicurity</i>	148
Marcin Kalinowski: Krytyka korporatywizmu z perspektywy nowej ekonomii politycznej.....	160
Dariusz Kielczewski: Koncepcja ekonomii zrównoważonego rozwoju.....	170
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: Taksonomiczne ujęcie sytuacji makroekonomicznej państw Unii Europejskiej w latach 2001, 2005 I 2009.....	179
Aldona Klimkiewicz: Konsekwencje podwyższenia wieku emerytalnego kobiet dla rynku pracy.....	191

Ryszard Kowalski: Liberalne państwo dobrobytu wobec najsłabszych grup społecznych.....	201
Sylwester Kozak: Rola banków w dystrybucji produktów ubezpieczeniowych w Polsce w latach 2002-2010.....	210
Sylwester Kozak: Zmiany w strukturze kredytów dla sektora niefinansowego w Polsce w latach 2001-2010	222
Jakub Kraciuk: Wpływ światowego kryzysu finansowego z 2008 roku na gospodarkę Niemiec	233
Mirosław Krajewski: Kapitał ludzki w procesie zarządzania wartością przedsiębiorstwa	243
Barbara Kryk: Szanse i zagrożenia zatrudnienia nosicieli wirusa HIV w opinii studentów.....	253
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing w kreowaniu wartości przedsiębiorstwa bankowego.....	263
Robert Kurek: Asymetria informacji na rynku ubezpieczeniowym	272
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media jako uczestnik procesu informacyjnego w warunkach gospodarki opartej na wiedzy.....	283
Joanna Latuszek: Globalizacja a nierówności między państwami.....	293
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Działalność innowacyjna polskich przedsiębiorstw przemysłowych na przykładzie województwa łódzkiego	303
Józef Łobocki: Sektor finansowy a kapitał społeczny.....	314
Łukasz Menart: Kluczowe obszary działań menedżera klastra.....	324
Aneta Mikula: Poziom ubóstwa i deprywacji materialnej dzieci w krajach Unii Europejskiej	336
Michał Moszyński: Idee ładu gospodarczego w procesie transformacji systemowej byłej NRD – oczekiwania a rzeczywistość.....	347
Arnold Pabian: Zrównoważona produkcja w gospodarce przyszłości. Perspektywy i bariery rozwoju	357
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtlyk: Efektywność państwowych wyższych szkół zawodowych w latach 2004-2010	367
Iwona Pawlas: Społeczno-ekonomiczny rozwój krajów Unii Europejskiej w świetle badań taksonomicznych.....	377
Renata Pęciak: Działania Jeana-Baptiste’a Saya na rzecz instytucjonalizacji nauki ekonomii	386
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjność w dobie postindustrialnej....	396
Adriana Politał: Efektywność centrów integracji społecznej w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu	407
Magdalena Rękas: Ulgi prorodzinne jako element polityki rodzinnej w wybranych krajach Unii Europejskiej	418
Wioleta Samitowska: Ekonomia społeczna wobec wyzwań rynku pracy	432
Anna Skórska: Zmiany sytuacji na polskim rynku pracy jako konsekwencja kryzysu gospodarczo-finansowego.....	443

Grzegorz Sobiecki: Pieniądz doskonały.....	453
Małgorzata Solarz: Wady i zalety mikropożyczek jako narzędzia inkluzji finansowej sprzyjającego wzrostowi dobrobytu	463
Robert Stanisławski: Potrzeby w zakresie rozwoju innowacyjnego małych i średnich przedsiębiorstw nieinnowacyjnych (w świetle badań własnych)	474
Bogusław Stankiewicz: Makroekonomiczny model turystyki medycznej w Polsce – podstawowe uwarunkowania badań	486
Dariusz Eligiusz Staszczak: Znaczenie globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego dla zmian światowego systemu ekonomiczno-politycznego.	497
Feliks Marek Stawarczyk: Kryzys na przykładzie Argentyny a ekonomiczne problemy Grecji	507
Stanisław Swadźba: System gospodarczy Polski i Republiki Czeskiej. Analiza porównawcza.....	517
Maciej Szczepankiewicz: Badanie potencjału innowacyjnego studentów	527
Maciej Szumlański: Wzrost kapitału ludzkiego w Unii Europejskiej	537
Sylwia Talar: Crowdsourcing jako efektywna forma współpracy.....	548
Jacek Tomkiewicz: Strefa euro wobec kryzysu finansowego	558
Magdalena Tusińska: Czy wzrost gospodarek krajów Unii Europejskiej jest inteligentny?	568
Monika Utzig: Zadłużenie gospodarstw domowych w monetarnych instytucjach finansowych.....	579
Monika Walicka: Podatkowe uwarunkowania konkurencyjności małych przedsiębiorstw	590
Grzegorz Wałęga: Społeczno-ekonomiczne determinanty zadłużenia gospodarstw domowych w Polsce.....	600
Grażyna Węgrzyn: Uwarunkowania ekonomiczne innowacji w sektorze usług.....	611
Anna Wildowicz-Giegiel: Uwarunkowania kreacji kapitału intelektualnego w polskich przedsiębiorstwach	622
Sylwia Wiśniewska: Budowa współpracy nauki z gospodarką wyzwaniem dla polityki innowacyjnej państwa	633
Renata Wojciechowska: Problem metody badawczej w ekonomii	643
Jarosław Wojciechowski: Wpływ zaburzenia preferencji czasowej na wysokość bezrobocia równowagi na przykładzie Polski	652
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Efektywność kosztowa aktywnych programów rynku pracy w województwie śląskim w latach 2005-2010 ...	663
Urszula Zagóra-Jonszta: Sektor bankowy w drugiej Rzeczypospolitej	674
Małgorzata Zielenkiewicz: Stopień regulacji publicznej a poziom życia	685
Mariusz Zieliński: Polityka fiskalna a kryzys gospodarczy w wybranych krajach Unii Europejskiej	695

Summaries

Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Assessment of intellectual capital level in enterprises of Podkarpackie Voivodeship based on empirical research results.....	22
Jan Borowiec: Cyclical fluctuations and changes in real effective exchange rate in the euro zone	33
Katarzyna Czech: Evolution of the implementation of sustainable development in Poland	42
Karolina Drela: Job loss in the 21st century	54
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Controversy over the methods of measurement of economic growth sustainability	64
Malgorzata Gasz: Performance management stabilizing European Union in an economic public finance crisis.....	76
Lukasz Goczek: Comparison of the effectiveness of fiscal and monetary policy in a panel vector autoregressive model.....	87
Alina Gorczyńska, Danuta Sz wajca: Economic downturns and repair restructuring of a company	97
Beata Guziejewska: Non-performing loans and dedicated reserves against the general state of banking sector in Poland in 2008-2010.....	109
Anna Horodecka: The influence of philosophical schools on the methodology of economics.....	119
Robert Huterski: Selected aspects of quasi-fiscal activities of the Federal Reserve System of the United States.....	128
Marcin Idzik: The use of a gradation model in the analysis of trust in banks and other financial institutions in Poland.....	138
Michał Jurek: Monetary concepts of D.H. Robertson and their use for the analysis of the quantity and income theory of money	147
Tomasz Kacprzak: Job security and employment security in Poland within the context of flexicurity.....	159
Marcin Kalinowski: The criticism of corporatism from the new political economy perspective	169
Dariusz Kielczewski: Conception of the economics of sustainable development	178
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: A taxonomic view of the European Union states macroeconomic situation in 2001, 2005 and 2009	190
Aldona Klimkiewicz: Consequences of the increase of women's retirement age for the labour market.....	200
Ryszard Kowalski: Liberal welfare state and the most vulnerable social groups	209
Sylwester Kozak: The role of banks in the insurance products distribution in Poland between 2002 and 2010	221

Sylwester Kozak: Changes in the structure of loans to the nonfinancial sector in Poland in 2001-2010.....	232
Jakub Kraciuk: The influence of the world financial crisis of 2008 on the economy of Germany	242
Mirosław Krajewski: Human capital in the process of management of the company's value	252
Barbara Kryk: Chances and threats of employment for carriers of HIV in students' opinion.....	262
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing in the creation of banking company value	271
Robert Kurek: Information asymmetry on the insurance market.....	282
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media as a participant of information process in terms of the knowledge-based economy.....	292
Joanna Latuszek: Globalization and inequality between states	302
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Innovation activity of Polish manufacturing enterprises based on the example of Łódź Voivodeship.....	313
Józef Łobocki: Financial sector and social capital	323
Łukasz Menart: Key areas for cluster manager's activities.....	335
Aneta Mikula: Level of poverty and material deprivation of children in the European Union countries	346
Michał Moszyński: Ideas of economic order in the process of economic transformation of the former GDR – expectations and reality	356
Arnold Pabian: Sustainable production in the economy of future, perspectives and barriers of development	366
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtłyk: Efficiency analysis of state higher vocational schools in 2004-2010	376
Iwona Pawlas: Socio-economic development of European Union economies in the light of taxonomic analysis.....	385
Renata Pęciak: Jean-Baptiste Say's actions for institutionalisation of economics.....	395
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovation in post-industrial era.....	406
Adriana Politaj: Effectiveness of centres of social integration in scope of counteraction of long-term unemployment	417
Magdalena Rękas: Family taxation as an instrument of family policies in selected EU countries	431
Wioleta Samitowska: Social economy towards labour market challenges.....	442
Anna Skórska: The changes on Polish labour market as a result of the economic and financial crisis	452
Grzegorz Sobiecki: The perfect currency	462
Małgorzata Solarz: Advantages and disadvantages of micro-loans as the tool of financial inclusion enhancing wealth growth.....	473
Robert Stanisławski: The needs of SMS sector (no-innovative enterprises) for the innovative development (in the lights of own research)	485

Bogusław Stankiewicz: Macroeconomic model of medical tourism in Poland – basic conditions of research.....	496
Dariusz Eligiusz Staszczak: Importance of the global financial-economic crisis for the world economic-political system changes	506
Feliks Marek Stawarczyk: Crisis on the example of Argentina and the economic problems in Greece	516
Stanisław Swadźba: Economic system of Poland and the Czech Republic. Comparative analysis.....	526
Maciej Szczepankiewicz: Research of student's innovative potential.....	536
Maciej Szumlański: Human capital growth in the European Union.....	547
Sylvia Talar: Crowdsourcing as an effective model of cooperation.....	557
Jacek Tomkiewicz: Euro-zone and the financial crisis	567
Magdalena Tusińska: Is economic growth of the European Union countries smart?.....	578
Monika Utzig: Liabilities of households in monetary financial institutions ...	589
Monika Walicka: Tax impact on competitiveness of small enterprises	599
Grzegorz Wałęga: Socio-economic determinants of household debt in Poland	610
Grażyna Węgrzyn: Economic determinants of innovation in the service sector	621
Anna Wildowicz-Giegiel: Conditions of intellectual capital creation in Polish enterprises	632
Sylvia Wiśniewska: Building cooperation between science and business as a challenge for innovation policy of state.....	642
Renata Wojciechowska: Problem of research method in economy.....	651
Jarosław Wojciechowski: Impact of time preferences disturbance on the level of balance unemployment, based on the example of Poland.....	662
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Cost efficiency of active labour market programmes in Silesian Voivodeship in 2005-2010	673
Urszula Zagóra-Jonszta: Banking sector in the Second Republic of Poland	684
Małgorzata Zielenkiewicz: The degree of public regulation and the standard of living.....	694
Mariusz Zieliński: Fiscal policy and economic crisis in selected European Union countries.....	704

Aneta Mikula

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

POZIOM UBÓSTWA I DEPRYWACJI MATERIALNEJ DZIECI W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie: Celem artykułu było określenie poziomu ubóstwa oraz deprivacji materialnej dzieci w krajach członkowskich Unii Europejskiej. Przedstawiono zagrożenie oraz głębokość ubóstwa wśród dzieci na tle ogółu społeczeństwa w krajach członkowskich UE, porównano wartość granicy ubóstwa między państwami Wspólnoty oraz określono zagrożenie deprivacją materialną rodzin z dziećmi. W większości krajów członkowskich Unii Europejskiej dzieci są w większym stopniu zagrożone ubóstwem niż społeczeństwo ogółem.

Słowa kluczowe: ubóstwo, deprivacja materialna.

1. Wstęp

„Dzieci dotknięte ubóstwem doświadczają deprivacji dóbr materialnych oraz emocjonalnych i duchowych potrzeb niezbędnych do przeżycia i rozwoju, co uniemożliwia im korzystanie z należnych praw, powoduje niemożność wykorzystania w pełni swojego potencjału czy też brak uczestnictwa w życiu jako pełny i równy członek społeczeństwa”¹. Ubóstwo dzieci to poważny problem społeczny we współczesnym świecie. Podstawą rozwoju gospodarczego jest kapitał ludzki, który najlepiej kształtuje się w rodzinach.

W państwach członkowskich Unii Europejskiej coraz więcej uwagi poświęca się temu zjawisku. W marcu 2006 r. Rada Europejska wezwała kraje członkowskie do „podjęcia odpowiednich kroków w celu szybkiego i wyraźnego ograniczenia ubóstwa dzieci, aby zapewnić im równe szanse bez względu na ich pochodzenie społeczne”². W odpowiedzi na ten apel kraje członkowskie w ogromnej większości zamieściły w krajowych raportach zabezpieczenia i inkluzji społecznej priorytet potrzeby rozwoju strategicznego, zintegrowanego oraz długofalowego działania w celu zapobiegania oraz łagodzenia ubóstwa i wykluczenia społecznego wśród

---

¹ *The State of the World's Children 2005 – Childhood under threat*, UNICEF, 2004, s. 18.

² Tłumaczenie własne: *Child Poverty and Well-Being in the EU. Current status and way forward (2008)*, The Social Protection Committee, European Communities, Luxembourg, s. 10.

dzieci. Mimo wielu działań i postępów w ograniczaniu ubóstwa wśród dzieci, to wciąż bardzo ważny problem ekonomiczny i społeczny w Europie.

Celem opracowania było zdiagnozowanie sytuacji dzieci w krajach Unii Europejskiej pod względem pauperyzacji oraz deprywacji materialnej. Określono zagrożenie i głębokość ubóstwa wśród dzieci na tle ogółu społeczeństwa, porównano wartość granicy ubóstwa między państwami Wspólnoty³ oraz określono zagrożenie deprywacją materialną gospodarstw domowych z dziećmi. Dane do analizy pochodzą z Europejskiego Badania Dochodów i Warunków Życia (EU-SILC). Okresem badawczym był rok 2010. Na wykresach oraz w tabeli oznaczenia krajów przyjęto za oznaczeniami stosowanymi przez Eurostat⁴.

2. Zagrożenie ubóstwem

W 2010 r. w 27 państwach członkowskich UE 27% dzieci⁵ było zagrożonych ubóstwem, wobec 24% w całej populacji (rys. 1). Oznacza to, że w większości krajów Wspólnoty to dzieci były zdecydowanie bardziej zagrożone pauperyzacją w porównaniu z ogółem populacji. Najmniejsza sfera ubóstwa wśród najmłodszej części społeczeństwa występowała w krajach skandynawskich oraz w Słowenii. Natomiast średnio co trzecie dziecko znajdowało się w sferze ubóstwa w nowych krajach członkowskich, przy czym na Łotwie, w Bułgarii i Rumunii odsetek zagrożenia pauperyzacją wynosił powyżej 40%. W Polsce ubóstwem zagrożonych było prawie 31% dzieci wobec ok. 29% całej populacji.

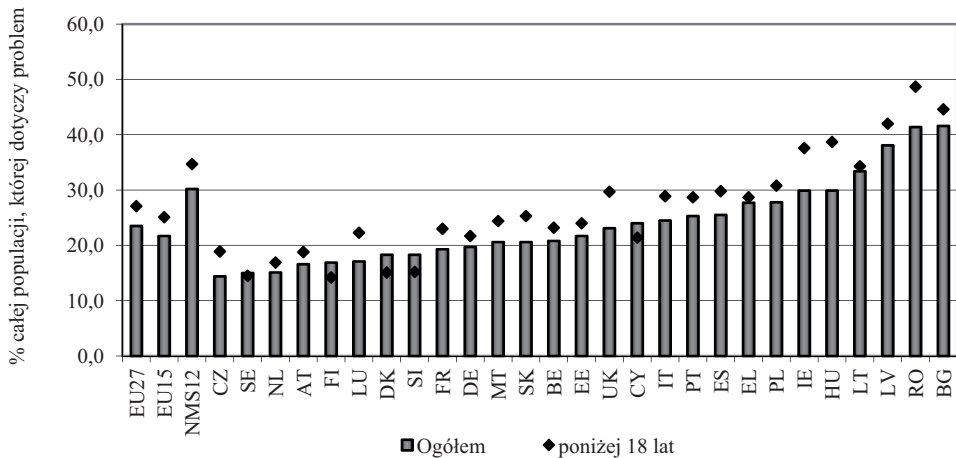
Tylko w kilku krajach UE, m.in. w krajach skandynawskich, Słowenii i na Cyprze, rozmiar sfery ubóstwa wśród dzieci był mniejszy niż w całej populacji. Średni zasięg ubóstwa wśród dzieci w krajach „starej” piętnastki wyniósł w 2010 r. 25%, a dla nowych krajów był o ponad połowę większy. Różnice te jeszcze pogłębia fakt, że ogólna rozpiętość poziomu zamożności w tych dwóch grupach krajów jest znacząca.

---

³ Ubóstwo można określać w sposób absolutny lub względny. W podejściu absolutnym za ubogie uważa się te gospodarstwa domowe, które nie mogą zaspokoić potrzeb uznanych za podstawowe, niezbędne. W podejściu względnym (relatywnym), stosowanym w statystyce europejskiej, ubogie są te rodziny, których poziom życia jest niższy od przeciętnego poziomu życia w danym kraju. Zasięg ubóstwa określa odsetek osób, których wydatki są niższe od wartości przyjętej za granicę ubóstwa. Ubóstwo względne jest określane na podstawie relatywnej granicy ubóstwa, ustalonej przez EUROSTAT na poziomie 60% mediany dochodów ekwiwalentnych, osiągniętych w danym państwie.

⁴ Skróty odnoszące się do krajów członkowskich: Belgia – BE, Bułgaria BG, Czechy – CZ, Dania – DK, Niemcy – DE, Estonia – EE, Irlandia – IE, Grecja – EL, Hiszpania – ES, Francja – FR, Włochy – IT, Cypr – CY, Łotwa – LV, Litwa – LT, Luksemburg – LU, Węgry – HU, Malta – MT, Holandia – NL, Austria – AT, Polska – PL, Portugalia – PT, Rumunia – RO, Słowenia – SI, Słowacja – SK, Finlandia – FI, Szwecja – SE, Wielka Brytania – UK. Dla niektórych wskaźników pokazane były ich wartości średnie w całej Unii Europejskiej, oznaczonej jako EU27, w piętnastu krajach członkowskich „starej” Unii – EU15 lub w dwunastu krajach przyjętych do Unii po 2003 r., oznaczonych jako NMS12

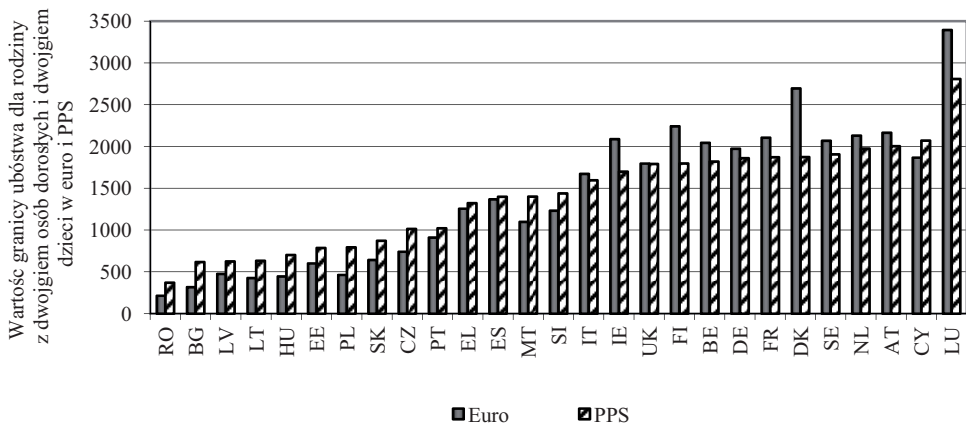
⁵ Poniżej 18 lat.

Rys. 1. Zasięg ubóstwa dzieci (poniżej 18 lat) oraz całej populacji w krajach Unii Europejskiej w 2010 r. (w %)

Źródło: EU-SILC 2010.

Standard życia dzieci znajdujących się w sferze ubóstwa jest bardzo zróżnicowany ze względu na to, że w statystykach europejskich bierze się pod uwagę ubóstwo relatywne. Oznacza to, że granicę ubóstwa ustala się w relacji do przeciętnego poziomu życia w danym kraju. Miesięczna wartość progów ubóstwa w 2010 r. dla rodziny z dwojgiem osób dorosłych i dwojgiem dzieci do 14 lat wahała się od 213 euro w Rumunii do prawie 3400 euro w Luksemburgu (rys. 2). Podczas gdy

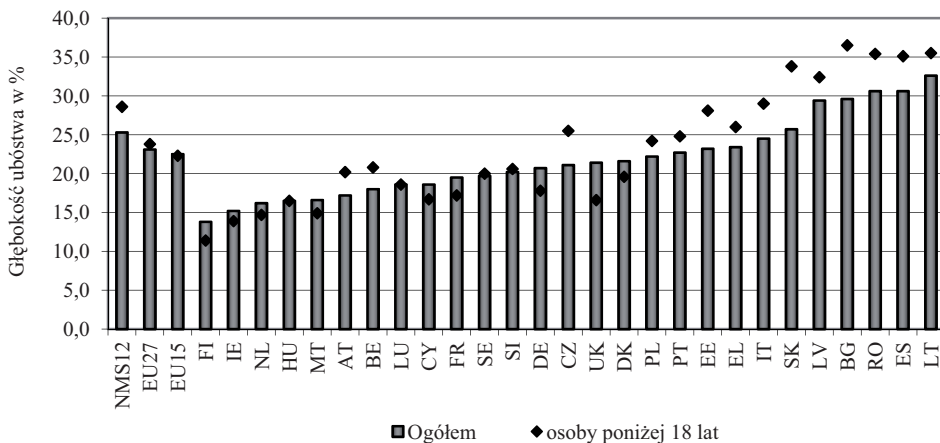

Rys. 2. Wartość miesięcznego progu ubóstwa dla rodziny z dwojgiem dorosłych i dwojgiem dzieci w wieku do 14 lat w krajach Unii Europejskiej w 2010 r. (w euro, PPS)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych EU-SILC 2010.

w 9 z 15 krajów „starej Unii” progi te wynosiły ponad 2000 euro, ubogie rodziny tej samej wielkości nie mogły liczyć nawet na 1000 euro w 9 z 12 nowych krajów członkowskich. Korekta wartości granic ubóstwa o różnice w kosztach życia nie zmieniła tych rozbieżności. Średnia z trzech krajów o najwyższych wartościach granic ubóstwa wyrażonych w PPS była przeszło czterokrotnie wyższa od tej z trzech krajów o najniższym poziomie życia.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem pozwala określić jego zasięg, nie informuje jednak o natężeniu zjawiska. Głębokość ubóstwa natomiast pokazuje dystans dzielący jednostki żyjące w ubóstwie względem granicy zjawiska. Miernik luki dochodowej informuje, o ile procent mediana dochodów ludzi ubogich jest niższa od wartości przyjętej za granicę⁶. W krajach Unii Europejskiej głębokość ubóstwa dla ogółu społeczeństwa oraz dla dzieci była bardzo podobna – ok. 23%, przy czym wystąpiło duże zróżnicowanie między krajami członkowskimi (rys. 3). W krajach „starej” piętnastki natężenie ubóstwa dzieci było mniejsze niż w całej populacji, w nowych krajach członkowskich zdecydowanie większe. W ¼ krajów członkowskich głębokość ubóstwa dzieci przewyższała wartość dla ogółu populacji od 4 do ponad 8 punktów procentowych i kształtowała się od 25% w Czechach do ponad 35% na Słowacji. Oznacza to, że mediana dochodów gospodarstw domowych, w których wychowują się dzieci, powinna wzrosnąć od 25 do 35%, aby dochody te osiągnęły wartość granicy ubóstwa. Zupełnie inna sytuacja wystąpiła natomiast w takich krajach, jak: Wielka Brytania, Niemcy, Finlandia, Francja, Dania, Cypr, Malta, Holandia i Irlandia, w których natężenie ubóstwa w całej populacji przewyższało intensywność zjawiska wśród dzieci. Poziom luki dochodowej w tych krajach w 2010 r. nie przekroczył 20%.

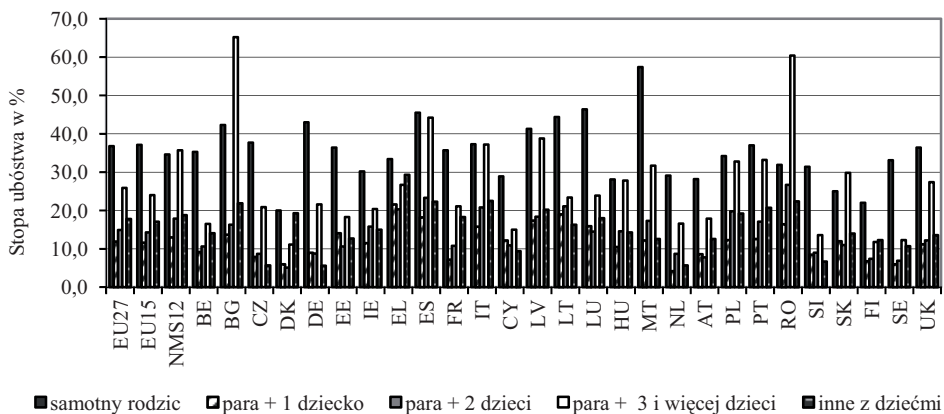

Rys. 3. Głębokość ubóstwa w krajach Unii Europejskiej w 2010 r. (w %)

Źródło: EU-SILC 2010.

⁶ Warunki życia ludności w 1999 r., GUS, Warszawa 2000.

Występowanie ubóstwa wśród dzieci jest zależne od wielu czynników. Wielkość, skład i cechy gospodarstwa domowego, w którym wychowuje się dziecko, mają wpływ na jego sytuację materialną. W większości państw członkowskich ryzyko ubóstwa wśród dzieci wzrastało w gospodarstwach domowych samotnych rodziców oraz w rodzinach wielodzietnych. Odsetek ubóstwa wśród dzieci wychowujących się z jednym rodzicem wyniósł w Unii Europejskiej w 2010 r. prawie 37%, przy czym w krajach „starej” piętnastki był on nieco wyższy od średniej dla pozostałych państw członkowskich (rys. 4). Co czwarte dziecko wychowywane przez jednego rodzica znajdowało się w ubóstwie w Danii, Finlandii i na Słowacji, natomiast największe zagrożenie pauperyzacją w tym typie rodziny wystąpiło w Estonii, na Łotwie i Malcie. W Polsce zagrożenie dotyczyło ponad 1/3 takich rodzin – wśród typów biologicznych gospodarstw domowych z dziećmi samotni rodzice byli grupą najbardziej dotkniętą ubóstwem. Może to wynikać z faktu, że w kraju istnieje niewystarczająca liczba żłobków i przedszkoli, mała różnorodność form opieki nad dzieckiem oraz wysokie koszty tej opieki, co powoduje ogromną trudność w łączeniu pracy zawodowej rodzica z życiem rodzinnym⁷.

Rys. 4. Zasięg ubóstwa według typu gospodarstwa domowego w krajach Unii Europejskiej w 2010 r. (w %)

Źródło: EU-SILC 2010.

Wśród rodzin z dwojgiem dorosłych pojawienie się kolejnego dziecka zwiększało w wyraźny sposób stopień zagrożenia ubóstwem. W strefie ubóstwa średnio w Unii Europejskiej znajdowała się co dziesiąta rodzina z jednym dzieckiem, prawie co siódma z dwojgiem dzieci oraz co czwarta z trojgiem i większą liczbą dzieci

⁷ *Uboństwo wśród dzieci w Polsce na tle innych państw UE w świetle raportu Grupy Wskaźnikowej Komitetu ds. Zabezpieczenia Społecznego (SPC)*, Departament Analiz Ekonomicznych i Prognoz, Departament Świadczeń Rodzinnych, Warszawa 2008, s. 4.

(rys. 4). Wskaźniki te były wyższe dla 12 nowych krajów członkowskich. Zagrożenie ubóstwem dotyczyło 13% rodzin z jednym dzieckiem, prawie 18% w dwojgiem dzieci oraz ponad 1/3 rodzin wielodzietnych. Relatywnie najmniej zagrożonych ubóstwem rodzin z przynajmniej trojgiem dzieci było w krajach skandynawskich, natomiast bardzo zła sytuacja występowała w Rumunii i Bułgarii, gdzie ubóstwo dotykało 2/3 rodzin wielodzietnych.

Badania pokazują, że oprócz wielkości gospodarstwa domowego, na poziom ubóstwa wśród dzieci mają wpływ również wiek i wykształcenie rodziców. Niestety, nie ma wystarczających danych do analizy tych zależności w 2010 r. Badania przeprowadzone wcześniej wykazały, że dzieci, które wychowują rodzice w wieku do 30 lat, są zdecydowanie bardziej zagrożone ubóstwem, niż te, których rodzice są starsi. Wiąże się to z sytuacją na rynku pracy – młodzi ludzie częściej zarabiają mniej niż starsi – dochody z pracy wzrastają wraz z wiekiem (aż do wieku czterdziestu kilku lat). Dodatkowo osoby młode częściej nie mogą znaleźć pracy. Poziom wykształcenia rodziców również jest skorelowany z zagrożeniem ubóstwem dzieci. Im niższy poziom wykształcenia rodziców, tym większa sfera ubóstwa potomstwa. Można to powiązać z wpływem poziomu wykształcenia na sytuację zawodową i materialną obojga rodziców, ale również na możliwości osiągnięcia przez dziecko dobrych wyników w nauce⁸.

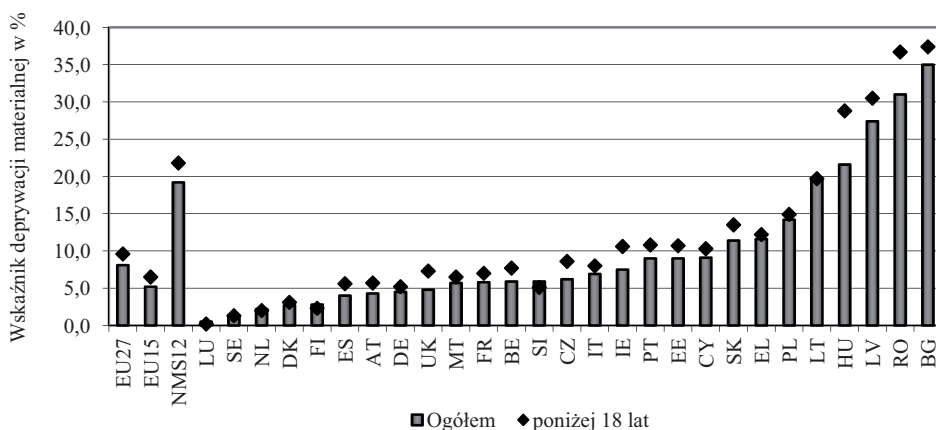
3. Poziom deprivacji materialnej

Jednym z elementów ubóstwa wielowymiarowego jest wskaźnik deprivacji materialnej. Granicę tej deprivacji określa się jako brak możliwości zaspokojenia z powodów finansowych co najmniej 4 z 9 wytypowanych potrzeb⁹. Wartość wskaźnika deprivacji materialnej w 2010 r. była wyższa dla dzieci niż dla całej populacji w większości krajów Unii Europejskiej (rys. 5).

---

⁸ *Studium na temat środków realizacji polityki w zakresie ubóstwa dzieci*, „Wspólnoty Europejskie” 2008.

⁹ Potrzeby uznane w warunkach europejskich za podstawowe: 1. Deklaracja braku środków finansowych na opłacenie tygodniowego wyjazdu wszystkich członków gospodarstwa domowego na wypoczynek raz w roku; 2. Deklaracja braku możliwości, ze względów finansowych, jedzenia mięsa, ryb (lub wegetariańskiego odpowiednika) co drugi dzień; 3. Deklaracja braku możliwości, ze względu na trudności finansowe, ogrzewania mieszkania odpowiednio do potrzeb; 4. Brak możliwości pokrycia niespodziewanego wydatku (w wysokości odpowiadającej miesięcznej wartości przyjętej w danym kraju granicy ubóstwa relatywnego); 5. Zaległości w terminowych opłatach związanych z mieszkaniem, spłatach rat i kredytów; 6. Brak w gospodarstwie domowym, ze względów finansowych, telewizora kolorowego; 7. Brak w gospodarstwie domowym, ze względów finansowych, samochodu; 8. Brak w gospodarstwie domowym, ze względów finansowych, pralki; 9. Brak w gospodarstwie domowym, ze względów finansowych, telefonu (stacjonarnego lub komórkowego). *Europejskie badanie dochodów i warunków życia (EU-SILC) w 2010 r.*, GUS 2011.

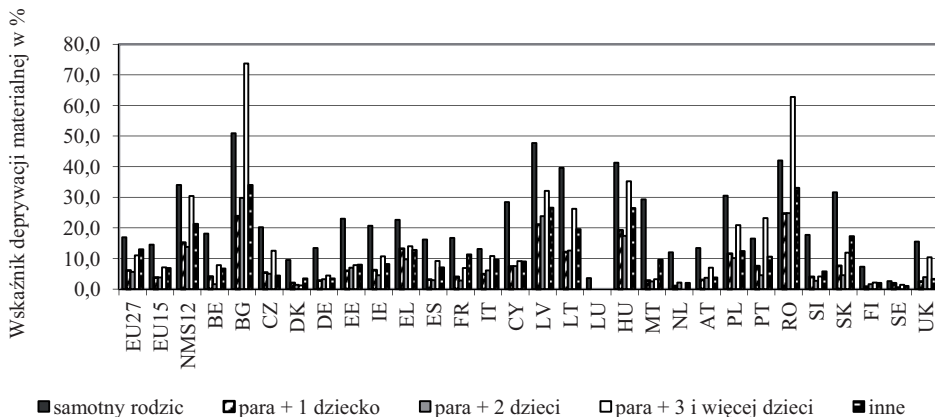
Rys. 5. Wskaźnik deprivacji materialnej dzieci i ogółu społeczeństwa w krajach Unii Europejskiej w 2010 r.

Źródło: EU-SILC 2010.

Jedynie w Holandii, Luksemburgu, Finlandii i Słowenii dzieci były mniej zagrożone deprivacją materialną od ogółu społeczeństwa. Duża różnica w poziomie wskaźnika wystąpiła między krajami „starej” Unii a nowo przyjętymi członkami. Podczas gdy w „starej” piętnastce co 15 dziecko nie mogło zaspokoić przynajmniej 4 z 9 podstawowych potrzeb, w 12 nowych krajach członkowskich – częściej niż co 5 dziecko. Najgorsza sytuacja wystąpiła w Bułgarii, Rumunii i na Łotwie, gdzie prawie 1/3 dzieci zagrożonych było deprivacją materialną. W Luksemburgu, Szwecji i Holandii natomiast wartość wskaźnika nie przekroczyła 2%. W Polsce wartość wskaźnika niezmiennie spada od 2005 r.¹⁰, jednak w 2010 r. wciąż była ponad 1,5 raza wyższa niż średnia w Unii Europejskiej (14,9% dla Polski wobec 9,6% dla UE). Zdecydowanie lepszą sytuację niż w Polsce odnotowano nie tylko w krajach Europy Zachodniej, ale również w większości państw Europy Środkowo-Wschodniej. Gorsza sytuacja wystąpiła w 2010 r. jedynie na Litwie, Węgrzech, Łotwie, w Bułgarii i Rumunii.

Wśród gospodarstw domowych z dziećmi najbardziej zagrożeni deprivacją materialną byli samotni rodzice. Średnio w Unii Europejskiej w tej grupie gospodarstw prawie 17% nie mogło zaspokoić przynajmniej 4 z 9 potrzeb, przy czym w 12 nowo przyjętych krajach odsetek ten wyniósł 34% (rys. 6). Największy wskaźnik deprivacji materialnej wystąpił w Bułgarii, Rumunii, na Łotwie i Węgrzech – ponad 40%, natomiast najlepsza sytuacja wśród samotnych rodziców wystąpiła w 2010 r. w krajach skandynawskich i Luksemburgu – poniżej 10%. W Polsce deprivacją materialną zagrożonych było 30% gospodarstw domowych samotnych rodziców, co stanowiło prawie dwukrotność średniej unijnej.

¹⁰ Europejskie badanie dochodów...

Rys. 6. Wskaźnik deprivacji materialnej według typu gospodarstwa domowego w krajach Unii Europejskiej w 2010 r. (w %)

Źródło: EU-SILC 2010.

Kolejną grupą rodzin szczególnie zagrożonych deprivacją materialną są gospodarstwa domowe z trojgiem i większą liczbą dzieci. Średnio w Unii co dziesiąta wielodzietna rodzina w 2010 r. nie mogła zaspokoić z powodów finansowych co najmniej 4 z 9 wytypowanych potrzeb (rys. 6). W Rumunii i Bułgarii deprivacja materialna dotyczyła ponad 2/3 rodzin wielodzietnych, na Węgrzech i Łotwie ponad 1/3. Z kolei w krajach skandynawskich oraz w Luksemburgu i Holandii zagrożenie deprivacją dotyczyło co najwyżej 2% rodzin wielodzietnych. Średnio w krajach „starej” piętnastki wskaźnik deprivacji materialnej osiągnął wartość prawie trzykrotnie mniejszą od krajów nowo przyjętych. W Polsce co piąte gospodarstwo domowe z dwojgiem dorosłych i przynajmniej trojgiem dzieci doświadczało w 2010 r. deprivacji materialnej. Wynik ten był jednym z siedmiu najwyższych w krajach Unii Europejskiej.

Jeżeli weźmie się pod uwagę możliwość zaspokojenia poszczególnych potrzeb w gospodarstwach domowych z dziećmi, to na opłacenie tygodniowego wyjazdu wakacyjnego nie mogła sobie pozwolić prawie co siódma osoba w krajach skandynawskich, Holandii i Luksemburgu oraz 2 na 3 osoby na Łotwie, Malcie, Węgrzech, w Portugalii i Rumunii (tab. 1). Deprivacja tej potrzeby w krajach członkowskich Unii przyjętych po 2003 r. dotyczyła dwa razy więcej osób niż w krajach „starej” piętnastki. Na zjedzenie co drugi dzień pełnowartościowego posiłku (z mięsem, rybą lub ich wegetariańskim odpowiednikiem) nie było stać co 20 osoby w krajach Europy Zachodniej i Północnej oraz częściej niż co 4 osoby w Bułgarii, na Łotwie i Węgrzech. Pieniądzy na ogrzewanie mieszkania nie wystarczyło 7% osób żyjących w gospodarstwach domowych z dziećmi w krajach „starej” piętnastki oraz 15% osób żyjących w 12 nowych krajach członkowskich. Samochodu do prywatnego użytku (niezależnie od jego wartości) nie miało z powodów finansowych 8,5% osób żyją-

Tabela 1. Wybrane wskaźniki deprivacji materialnej w gospodarstwach domowych z dziećmi w krajach Unii Europejskiej w 2010 r. (w %)

Wyszczególnienie		EU27	EU15	NMS12	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE
% osób w gospodarstwach domowych z dziećmi deklarujących brak możliwości realizacji danej potrzeby ze względów finansowych	tygodniowy wypoczynek rodziny raz w roku	39,3	32,7	61,1	27,4	58,3	39,6	12,3	26,5	50,8	46,1
	jedzenie mięsa lub ryb co drugi dzień	8,7	5,5	19,0	5,1	40,3	9,5	2,0	7,3	9,6	3,5
	ogrzewanie mieszkania odpowiednio do potrzeb	9,1	7,2	15,3	5,5	35,7	4,3	1,7	5,5	2,7	7,9
% osób w gospodarstwach domowych nieposiadających ze względów finansowych samochodu		8,5	4,5	21,4	5,7	23,5	10,2	5,2	3,5	14,3	8,7
Wyszczególnienie		EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT
% osób w gospodarstwach domowych z dziećmi deklarujących brak możliwości realizacji danej potrzeby ze względów finansowych	tygodniowy wypoczynek rodziny raz w roku	44,3	41,2	29,3	39,9	41,4	62,0	59,2	15,9	65,3	64,5
	jedzenie mięsa lub ryb co drugi dzień	8,6	2,2	6,9	6,5	3,1	26,1	20,3	0,7	28,7	10,8
	ogrzewanie mieszkania odpowiednio do potrzeb	14,8	6,4	5,2	11,1	19,8	17,2	23,8	0,3	10,2	13,6
% osób w gospodarstwach domowych nieposiadających ze względów finansowych samochodu		6,6	4,7	3,7	1,9	0,6	28,3	12,5	1,4	21,1	2,2
Wyszczególnienie		NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
% osób w gospodarstwach domowych z dziećmi deklarujących brak możliwości realizacji danej potrzeby ze względów finansowych	tygodniowy wypoczynek rodziny raz w roku	15,4	23,8	59,3	63,9	77,7	25,6	55,7	16,1	8,8	33,9
	jedzenie mięsa lub ryb co drugi dzień	2,3	7,2	14,0	3,2	20,5	6,1	22,8	2,3	1,9	5,7
	ogrzewanie mieszkania odpowiednio do potrzeb	2,4	4,2	13,1	30,1	21,5	3,5	3,6	1,3	1,5	6,1
% osób w gospodarstwach domowych nieposiadających ze względów finansowych samochodu		3,8	5,6	10,0	10,0	48,6	1,7	17,0	3,7	2,5	7,3

Źródło: EU-SILC 2010.

cych w rodzinach z dziećmi, przy czym wskaźnik ten wahał się od 0,6% na Cyprze do prawie 49% w Rumunii.

4. Podsumowanie

Ubóstwo i deprivacja materialna dzieci to jeden z najważniejszych problemów społecznych w Europie. Osiągnięcie zbyt niskich dochodów w gospodarstwie domowym może negatywnie wpłynąć na rozwój fizyczny i emocjonalny dziecka. Ubóstwo powoduje, że ograniczone zasoby często przeznaczane są na wyżywienie i mieszkanie, kosztem edukacji i wypoczynku. Skutki takiej sytuacji widoczne są w dorosłym życiu – osoby niewykształcone mają małe możliwości otrzymania dobrze płatnej pracy, co wiąże się z większym zagrożeniem ubóstwem. Dodatkowo, dzieci wychowywane w rodzinach ubogich często nie mają możliwości wydostania się z biedy, nie uczą się odpowiednich postaw życiowych, co może prowadzić do tzw. zjawiska dziedziczenia ubóstwa. Skala opisanych zjawisk jest bardzo zróżnicowana w krajach członkowskich Unii Europejskiej. Sytuacja dzieci jest gorsza w 12 nowych państwach Wspólnoty w porównaniu do „starej” piętnastki. Najmniejsza sfera ubóstwa wśród dzieci występuje w krajach skandynawskich i w Słowenii, najgorsza sytuacja natomiast dotyczy dzieci w Bułgarii i Rumunii. Porównując poziom ubóstwa we Wspólnocie, należy pamiętać, że granice ubóstwa znacznie się różnią w poszczególnych krajach członkowskich. W 2010 r. w Luksemburgu rodzinę z dwojgiem dorosłych i dwojgiem dzieci uważano za ubogą, jeśli miesięcznie nie osiągnęła dochodów wynoszących prawie 3400 euro, podczas gdy w Rumunii taka rodzina miała do dyspozycji mniej niż 214 euro.

Deprivacja materialna, jako jeden z elementów ubóstwa wielowymiarowego, była najbardziej dotkliwa wśród dzieci z Bułgarii i Rumunii, natomiast najmniejszy odsetek dzieci żyjących w rodzinach, które ze względów finansowych nie mogły zaspokoić co najmniej 4 z 9 potrzeb, występował w krajach skandynawskich i w Luksemburgu.

Wśród rodzin z dziećmi w największym stopniu dotknięte ubóstwem oraz deprivacją materialną były gospodarstwa domowe samotnych rodziców oraz rodziny wielodzietne.

Literatura

Child Poverty and Well-Being in the EU. Current status and way forward, The Social Protection Committee, European Communities, Luxembourg 2008.

Europejskie badanie dochodów i warunków życia (EU-SILC) w 2010 r., GUS 2011.

Studium na temat środków realizacji polityki w zakresie ubóstwa dzieci, „Wspólnoty Europejskie” 2008.

The State of the World's Children 2005 – Childhood under threat, UNICEF, 2004.

Ubóstwo wśród dzieci w Polsce na tle innych państw UE w świetle raportu Grupy Wskaźnikowej Komitetu ds. Zabezpieczenia Społecznego (SPC), Departament Analiz Ekonomicznych i Prognoz, Departament Świadczeń Rodzinnych, Warszawa 2008.
Warunki życia ludności w 1999 r., GUS, Warszawa 2000.

LEVEL OF POVERTY AND MATERIAL DEPRIVATION OF CHILDREN IN THE EUROPEAN UNION COUNTRIES

Summary: The aim of the paper is to present the level of children poverty and material deprivation in the European Union. Risk and intensity of poverty among children were presented against a background of the society in the European Union countries. Material deprivation among households with children was analyzed. In most European Union countries children are at greater risk of poverty than the overall population.

Keywords: poverty, material deprivation.